

LO PROCÉS DE LES OLIVES
E DISPUTA DELS JÓVENS I DELS VELLS,
FET PER ALGUNS TROBADORS
AVANT NOMENATS. E LO SOMNI
DE JOAN JOAN.

[Gravat]

DEMANA LO REVEREND MOSSÉN FENOLLAR A L'HONRAT I
DISCRET EN JOAN MORENO

De vós i de mi lo temps assegura
a l'home celós de mal sospitar,
car tot nostre fet està en parlar,
cercant lo descans d'enuig e tristura.
Perquè vull saber, menjant vós olives,
lo com de aquelles traheu lo pinyol,
ni com, de la closca, lo chich caragol;
que fer yo no-u puc, sens dents, ab genives.

RESPOSTA

D'olives lo past és fina pastura;
molt més que lo sucre se pot desijar;
yo no só en temps de renunciar,
car fort en mi sent rebrotar natura,
e tinch gran desig de dolces olives
que, ab gran sabor, llançàs lo pinyol,
menjant per lo gust d'un bell caragol
que tinc molt guardat per fregar genives.

RÈPLICA

Puix també glosau la mia textura
i ab seny equivoch voleu postil·lar,
yo-m dubte que el brot que us veu rebrotar
retinga virtut, ni menys la verdura;
i ab tan flach rotló, de tan forts olives
no crech que may oli tragau del pinyol.
Si banya no trau vostre caragol,
doncs, ¿com poreu may fregar-ne genives?

RESPOSTA

Yo no-m meravell de vostra pintura,
ni de la tenor de vostre cantar,
que vós me vullau com a vós jutgar;
segons vostre text, vós feu la lectura.
Si vós no podeu menjar les olives,
yo tinc fermes dents per traure-l pinyol,
hi, treta la banya, lo viu caragol
fa créixer saliva per boca y genives.

RÈPLICA

Fengir de potència edat tan madura,
aquesta rahó no vull decretar;
consell tan loat no-s deu oblidar:
«*Cognosce te ipsum*», car és gran cordura,
Y així jutgareu, ab tendres olives,
lo quant poch campeja lo corcat pinyol,
hi-l calapatench, mustiu caragol,
si pot fer bocí, que umpla genives.

RESPOSTA

Segons nostra ffe, y per conjectura,
resurrecció no es deu gens dubtar:
demonstren virtut de ressuscitar
la vista y lo toc de bella figura.
Tal propietat tenen les olives:
que fan gros bocí d'esmortit pinyol,
hi alçar lo cap al flux caragol,
cercant aquell loc on són les genives.

RÈPLICA

Alçar pot lo cap, mas no serà dura
la carn de aquell, per a barrinar
l'esmortit pinyol; pot vida cobrar,
mas força no pas d'obrir tancadura.

Deixau, donchs, als jóvens aqueixes olives,
hi vós, com a vell, salvau lo pinyol:
reclam és de guatles vostre caragol,
tam flux com dieu per rompre genives.

RESPOSTA

D'aquestes olives feta faixadura,
gens vós no dubteu que fa revivar:
que, ab medicina axí singular,
lo vell bé porà llimar la clausura,
Vós feu mal juhí contra les olives,
de l'arbre d'amor bell fruyt sens pinyol,
car fan escalfar lo fret caragol
y entrar sens empaig de dures genives.

RÈPLICA

Del libre d'amor, és ley y escriptura
que, tantost que l'om se coneix passar
lo punt hi lo terme del sexantena,
se deixe d'amors ni-m prenga procura.
Inàbil és fet per a tals olives,
ni per a may traure d'aquelles pinyol,
la vella virtut de tal caragol,
e donchs, avorrir deveu tals genives.

RESPOSTA

Aquell gran esplet que molts desnatura
en la joventut, per molt practicar,
a la velledat no deixa plegar
virtut natural, mas fa que poch dura;
donchs, si-m só guardat per a tals olives
semblant sens excés lavor del pinyol,
miracle no és al vell caragol
restar-li virtut d'entrar per genives.

RÈPLICA

Tendran les olives prou gran desventura
que el vostr·apetit hagen a·sperar;
e, si en jovent volgués dejunar,
en la velledat, ¿sentreu-ne feretura?
No·s poden salvar tan fines olives
ab suc ja florit, de ranciu pinyol:
deffall per poch ús cascun caragol,
tan prest com per massa amprar les genives.

RESPOSTA

Enveja mostrau de ma gran ventura
que·ls béns de amor me hagen a dar:
Yo no só com vós, que no pot portar,
vostr·ànima, cos feixuch de vellura.
No us prenga desig de les tals olives,
ni en cobdicieu molla ni pinyol,
que·n vós no y viuria lo mort caragol,
en cas que us prestassen la boca y genives.

RÈPLICA

Si·l meu cos se nega, lo vostre no sura:
que vells som los dos, e no·s pot negar;
donchs, ¿com la ventura vos puch envejar
que us vinga tan prop de la sepultura?
Cert, yo no desije com vós les olives,
ni puch en aquelles plantar lo pinyol:
puix vós no podeu alçar caragol,
donau peix seget a vostres genives.

RESPOSTA

Vós tot sou vestit de tal vestidura
qual vós la volríeu en mi abrigar:
açò·s manifest a qui u vol mirar
(no us vull dir injúria), que·m par oradura;

hi voleu fengir no menjar olives,
per por de infàmia hi del seu pinyol:
ypòcrit si sou en lo caragol,
yo jens no u puch ser, ab dents (*i*) genives.

RÈPLICA

Atorgue-us que sent dels vells la pressura,
y dolch-me de vós que no-m façau par;
ypòcrit may fuy, mas vull-m-arreglar
segons la edat dispon y mesura.
Menjau-les madures, almenys, les olives,
que prest separades seran del pinyol;
deixau ja les verdes, que-l flach caragol
jamés romprà-l cuyro de fermes genives.

RESPOSTA

En l'enteniment teniu gran foscura,
perquè vós pensau que-l vell paladar
la tendra perdiu no deja tastar,
ni del vert agràs menjar de l'agrura.
Yo stich desmenjat: madures olives
no-m donen sabor tant com un pinyol;
si vull alegrar lo trist caragol,
açò no puch fer sens tendres genives.

RÈPLICA

Del que us he yo dit, la judicatura
remet a rahó si ho deveu servir:
les dones huy amen ab cor tan avar,
que fan més al doble pagar la costura,
majorment als vells; les tendres olives,
que-n trahen diners, lo suc y-l pinyol
als jóvens rescaten ab dur caragol;
pensau què faran a vostres genives!

RESPOSTA

Axí com per tast, o per desmesura,
o experiment de sabor mudar,
la cendra y la terra y-l carbó menjar,
he vist que-n les dones algunes atura,
rahó és major les verdes olives
desijar, de vell, lo fruyt o pinyol:
més val que carbó lo dolç caragol
d'aquell vell qui sab cercar les genives.

RÈPLICA

Puix és, donchs, prudència ab tempre y mesura,
en son cas y loch, lo riure y burlar,
y gran cortesia voler-se'n deixar,
deixem lo deport, no-ns porte fartura;
ab pacte, però, que d'estes olives
perdau lo record y-l gust del pinyol,
tenint arrenat vostre caragol,
i de la virtut cerqueu les genives.

Tornada

Ab molt ferma ffe crech yo, tals olives,
grossals y tam belles, no-ls manca pinyol.
Deixau-les menjar a-quell caragol,
qu-és propi lo past de semblants genives.

RESPOSTA

Si us he fet contrast ab diligent cura,
per un bell donayre ho podeu passar;
car lo pensament tinch luny de amar
a dones que porten l'amor tan escura.
Açò he fengit per menjar olives
ab vós en est plat, puix no han pinyol;
les amors que tinch, per un caragol
só prest de donar, ni vull ses genives.

Tornada

Honest confessor; les vostres olives
són morals virtuts que lancen pinyol
de ànima y cos y del caragol,
exint belles flors de vostres genives.

MOSSÉN FENOLLAR A LA SENYORA OLIVES

Ensems vos puch dir, senyora Olives,
que may vos he vist he sé bé qui sou,
puix l'aygua tan dolça de vostre bell pou
les velles carns mortes fa jóvens hi vives.
Donchs, vostres olives, pux són de tal lista,
que grans excel·lències reporten ab si,
lo nom hi los fets se liguen axí:
que tant vos conech com si us agués vista.

ESCRIU LO MAGNÍFICH MOSSÉN JAUME GASSULL,
CAVALLER, AL REVERENT MOSSÉN FENOLLAR,
COM A PROCURADOR D'EN MORENO

Report d'unes noves me força que us diga
lo que ja no puch cobrir ni callar,
com veig, reverent mossén Fenollar,
voleu ab tothom tenir enemiga,
hi, cas acordat, cercar mil baralles,
debats y porfídies, contrasts, qüestions,
passant tots los punts, los térmens hi ralles,
per fer que prevalguen les vostres rahons.

Si-n vostre jovent cercàveu revoltes,
quan vós fés la *Brama* també com ral quaix,
encara que fésseu lavors alt o baix,
lo temps, la edat cobrihen tals voltes;

mas veure que us dure fins ara-l mal vici
hi no us esmeneu de pràtiques tals,
voleu de diable usar de l'offici,
trepanant, pecigant, cercant tostems mals.

Hi, per lo que us ame, lo cor no-m comporta
callar lo que vull hojau vós de mi,
hi més recordant-me, per vós, què-m seguí
en dies passats defora, en l'Horta,
en l'any de les morts, quant vós dels pagesos
hagués bandejat los mots casolans:
yo sé quins estaven, quan braus hi encesos,
si yo no y hagués tengudes les mans.

Y encara voleu vós fer inventari
dels actes hi vida de qui no us coneix,
hi jens no pensau que no us ho mereix,
ni quant és bon home hi digne notari.
Per ço, yo us suplich, perquè altra vegada
en altra congoixa semblant no us trobeu,
vullau recordar-vos «*que-n boca cerrada*
no y entra la mosca», com vós bé sabeu.

Per uns olivars o peus d'oliveres,
que no sé si fan olives de lor,
voleu malcorar hi metre mal cor
a qui les conrrea, en moltes maneres,
dient-li rahons que són escusades,
hi més per a vós, segons qui n'estau;
que ja diu la gent, ab vostres pedrades
dreçades a ell, a vós encontrau.

Y a mi en estrem, mossènyer, me pesa
(hi tant, que no u baste del tot encarir)
que·n mal ni en bé, negú puga dir
que vós no tingau la lengua cortesa:
hi l'u diu que u feu de pura enveja,
hi l'altre, qu·és tal lo vostre costum,
hi l'altre respon qu·és cosa molt leja
que prenguen de vós, en loch de lum, fum.

Ferit crech que sou del mal de Ximeno,
com veig que la rata acaça al gat:
si vós en lo nàixer vos sou avançat,
¿quin mal vos hi mir lo bo d'en Moreno?
Tornau, reverent, tornau a la ralla;
mirau-vos, mossényer, un poch a l'espill,
hi no direu oncle al qui en la talla,
en dies y en obres, vos pot ésser fill.

Consell haveu dat a qui no·l demana:
per ffur d'aquest regne, cinch sous li deveu.
Mas ja sé què u fa; que puix no podeu,
voldríeu que tots perdessen la gana.
Comunament vem, tantost que el temps passa,
se pega l'anveja molt més que·l rovell:
clamau-vos de vós, que us sou cuytat massa
ab «No y puch fer pus», com feya·n Borrell.

Car bona us diria que fósseu, mossènyer,
tallat de tal luna com és lo Johan;
y, almenys, no rebent en ell tal engan,
no crech tan avant vos vesseu empènyer,

Y encara·n daríeu la clocha de ales,
y ab ella, de tornes, lo vostre cerró,
y no us guastaria, lo pes de l(e)s bales
dels anys que teniu, tan fort lo gipó.

Que no sé què y veu en ell vós, fins ara,
per on lo dejau tenir en tan poch;
que yo crech que basta passar tam bé·l joc,
que no restaria deutor de la tara,
car veig de bon meliç la mostra de ffora;
si dins és corcat, axò io no u sé,
mas crech que porà, a legua per hora,
anar a son pas encara molt bé.

Puix ell no us demana favor ni ajuda,
¿a vós qui us consella passar tan avant,
que·m par que voleu posar a l'encant
la força que vós teniu ja perduda?
Renom de bon metge voleu vós, y fama:
si y creu molt guanyar, usau·ne pels dos,
y, a mal de renyons, faixau·vos la cama;
si may lo guariu, yo pague per vós.

¿Haveu·ho legit en cartes molt velles,
o en l'Avicenna, o en l'Ipocràs?
Yo no sé nengú que no s'enganàs
et veure de vós tan grans maravelles.
Moreno son mal confessa, y atorga
qu·està·n lo desig tan fundo com veu:
hi, sens exarops, ¿donau·li vós porga?
En loch de guarir·lo, matar·lo voleu.

No crech que n'ixcau per ara bon mestre,
ni sé què s'és fet lo vostre saber,
car veure los trets tan luny del paper
senyalen no ésser de home prou destre.
Doncs, pràtiques tals, mossènyer, dexau-les,
que vós per a elles no sou de son for,
car may ab exarms, conjurs ni paraules,
he vist yo guarir de basques de cor.

Si vós lo jutgau segons vostra força,
en cert, reverent, gran erra preniu,
car veig-lo anar asit, y tan viu,
que mostra tenir molt prima l'ascorça;
y·l caragol seu deu ser lo d'en Maura,
que pren ab les baves les mosques al sol,
y on fica la banya tant cava y laura,
que moltes vegades forada·l trespol.

D'uns gats que y ha lépols me sembla que sia,
que, si dins en l'olla pot metre lo cap,
per molt que li diguen: «Xo!», «Fora!» ni «Çap!»,
jamés del lepar deixar-se sabria;
i axí com uns goços que són d'una casta
que diu lo reffrany: «Criat de l'Urgell,
que ans que may deixe lo mos de la pasta,
cent mil bastonades podeu dar en ell».

Hi·l gat, ab gest simple, prou voltes arrapa;
y tots dies vem mentir los senyals,
y moltes vegades trobam menestrals
y bons bevedors davall mala capa.

Deixau-li, donchs, vós menjar les olives,
que més que l'esturç té fort lo ventrell;
puix, per a guarir-li aquelles adives,
no li satisfà lo vostre consell.

Perquè, ben mirada la pràctica sua,
yo·l veig molt conforme al bon esquirol,
qu·estant a la pluja, a l'ayre y al sol,
s'adarga hi·s cobre tostemp ab la cua.
Y tinch, per ma ffe, per cosa molt certa
que, d'algunes bregues en què s'és trobat,
encara li resta anar alaherta,
portant de continu lo dart embogat.

Puix canes ni banyes per dies no vénen,
jutgau per les obres y no pels cabells,
majorment que huy, dels jóvens y vells,
les dones repelen, agaffen i prenen;
e quant los vells fluixen, lavors elles tiren
a casa lo moble, la roba y diners,
car bé sabeu vós que·ls qui bé offiren
aquells a l'astola arriben primers.

Car no és lo temps qual ésser solia
com vós d'aquest àbit anàveu vestit,
que de la cançó que dèyeu de nit
ab un «Gran mercès!» pagaven de dia,
y ab un ramellet y ab una floreta,
que us dava la dama, restàveu content,
pensant que teníeu soberga bestreta;
i axí us governaven de fum y de vent.

Y aquelles amors se deyen beneytes,
car no s'encantaven a qui y dóna més;
ni staven les dones sobre l'interès
de nit ni de dia, vetlant ni asseïtes,
Y ab tot que may fón amor rahonable
(car may per raó amor se regí),
si en vostre temps la vés variable,
poch ferma y fràgil, pijor està huy,
segons lo que yo puch dir ni escriure,
mas sol per hoÿda, que aire no hi sé,
ab tot que jamés un dia de bé
me vist per a veure'm de pena delliure;
e huy ja no s'usa que molt se detinga,
perquè l'esperar no els porte affany;
mas si hi ha què pendre, desigen que vinga,
e, puix sia prest, si es vol en mal guany.

Si contra l'amor valgués saviesa,
saber ni lo seny, ni menys la edat,
és cert que David se'n fóra guardat;
mas veig que·ls més savis jamés l'an entesa.
Puix no ignorau lo test ni la glosa
de quant vos puc dir, ni menys lo decret,
usau lo reffrany: «No sab on se posa,
en qui ni per què, amor ni lo fret».

Y ab tot que per jove no-s deja entendre,
car prou se coneix que va cap avall,
posar no-l deveu tanpoch en lo ball,
qu-entre·ls espatlats se puixa compendre;

Car bé conech yo que·ls vells que huy s'usen
y tenen bon cor, bravegen tostemps,
y, après, ells mateixos s'enculpen y acusen
com volen dels jóvens seguir los extrems.

Y aquests, entre l'any, alguna vegada,
si passen carrera per un bell delit,
encara que·ls faça après mal proffit,
alegres ne resten d'haver-la passada;
però, si·s forçat que tornen a córrer,
ab tanta congoixa s'afferren als crins,
que, per molt que·ls vulla fortuna socórrer,
prou mala jornada daran als roçins.

Si ell és d'aquests que fan tals mesures
(que prou per la mostra també no u descrec),
¿a vós, què us hi va que porte son plech,
lo cloure·l contracte a miges costures?
Donchs, no li bequeu sobre la berena,
en dir-li què fa, si pot o no pot,
que prou té què fer de mala fahena,
si sense menjar-ne bestrau a l'escot.

Y axí·s pot bé creure que sia possible
lo sí com lo no, segons va lo temps,
que tant veig les coses anar pels extrems,
que res yo no dubte ésser impossible;
e no façau cas si ella se n'alta,
si·l deu o no·l deu voler ni amar,
qu·estant la rahó en elles malalta,
prou voltes se'n poden los comptes errar.

Perquè huy les dones estan malveades
en fer lo revés del que deuen fer,
hi fan lo que deuen quant no·u han mester,
si may per desastre ho fan a vegades;
però, si alguna se'n troba que sia
deffora d'est compte, traheu-la'm del viu,
y, almenys ab rahó, per ella·s diria;
«Una horoneta tanpoch no fa l'astiu».

Però, per no perdre lo tranch d'esta dança,
ni d'esta madeixa lo cap ni lo fil,
mostrar-vos vull yo rahons més de mil
per hon lo Moreno no deu fer mudança;
perquè, si y pensau, per molts bons respectes
tantost mudareu de oppinió,
si d'estes olives mirau los effectes,
ni quant fortiffiquen la mia rahó.

Olives són fruyta portant avantatge
en moltes maneres als altres fruytals;
hi d'elles lo such guareix de molts mals;
hi vallen les fulles a mal de bocatge;
hi, verts o madures, tan grans béns reporten,
hi no menys si són olives de lor,
que·l cap y·l ventrell apuren, conforten,
preserven d'umor y alegren lo cor.

Olives són fruyta que l'oli hix d'elles,
prement i estrenyent-les segons se pertany;
y a Déu hi als sants pregam entre l'any
ab molts patenostres semblants a d'aquelles,

dels quals molt se alten hi s'ampren les dames;
hi d'olis també no resten de buyit,
hi·l dia de Rams beneheixen les rames
de llor, d'olivera, car tots fan un fruyt.

Olives són bones al cors y molt sanes,
car mouen y exciten del gust la sabor,
y a voltes affilen tam prim lo rahor,
que fan molt espesses alçar les capçanes.
Olives són fruyta que·n l'any se reserva
molt fresca, molt tendra, molt vert hi gentil;
y a causa del bàlsem que tant les conserva,
al preu de la grana compram lo brasil.

Olives són past de tanta dolçura,
que·n poden menjar los jóvens hi vells;
hi·ls metges no·l veden als dèbils ventrells,
puix sien menjades ab tento y mesura;
hi res no y ha·n elles que no aprofiten,
car molt bon caliu se fa dels pinyols.
Donchs, ¿com se pot dir que no ressucite
la sua licor als morts caragols?

Car tanta virtut d'aquelles emana,
que no pot sens oli cremar lo cresol,
ni menys té sabor sens oli la col,
ni·s pot sense oli cardar bé la lana;
per ço, quan la làntia fa lum esmortida,
se pot bé conèixer ab justa rahó
que deu tenir l'oli escàs hi a mida,
o és de la metcha roín lo cotó.

Donchs, puix lo Moreno s'esforça y treballa
cercar del camí, la senda y atall,
per metre-n pollera y en past lo seu gall,
deixau-li menjar lo gra o la palla;
devore, si-s vol, les rames hi fulles,
la çoqua, los brots, lo cor hi rael,
car, puix que d'oliva sien par a fulles,
millors li sabran que les canyamels.

Però, si a vós, legint estes noves,
vos creix la saliva, o poch o no res,
hoint hi parlant axí de l'arnès,
per res no vullau venir a les proves;
mas, si, per ventura, se mou jens la broqua,
podeu fer lo compte d'aquell castellà,
qu'estant mort de fam, al fum de la oqua
tres pans de migans en sech se menjà.

Ffinida

Tanbé si voleu, per lo que us conselle,
que pague per vós los vostres cinch sous,
puix és lo roydo major que les nous,
hi vós sou content, de res no m'apelle;
hi més, si no us sembla que prou a mi toque
volar-vos reptar, hi us par qu-e fet mal,
puix part tant segura procure y advoque,
si no us ve a compte, restem al cabal.

Ffi

ESCRIU HU A MOSSÉN GAÇULL, LO QUAL, PER NO
ÉSSER CONEGUT, SE SOTASCRIU «LO SÍNDICH DEL
COMÚ DELS PEIXCADORS», HI VOL QUE LA
RESPOSTA SIA DONADA A MIÇER VERDANCHA

Digau, mossén Jaume Gaçull, molt afable,
gentil cavaller, ministre de pau:
¿què us mou, que tots dies la guerra cercau
al tan pacífich domer venerable,
al qual enculpau perquè vol reprendre
al bo d'en Moreno d'olives menjar,
per quant ab genives no pot mastegar,
ni fer que d'aquelles no-s veja ofendre?

Ab gran rahó, donchs, aquell vull defendre,
e jutge molt just que los seus cinch sous
pagar vós deveu en bells reals nous,
volent contra dret tals bregues ampandre.
Per ço, yo us avís: ab obres tan fictes,
pensant-vos senyar, a vós traheu l'ull,
si no u retractau, vós, digne Gaçull,
mostrant del Fenoll ser bons los edictes.

Per places, carrers, en molt grans conflictes,
ab vostre parlar l'aveu maltractat
(per ell, en ses cobles, haver consellat
al vell), que tant mostra les forces aflictes;
hi vós lo feu jove ab barba florida,
asit hi molt hert, e tot desenbolt,
dient que tan vell ruhat hi ja tolt
en temple de Venus, que fine sa vida.

Y en tan gran estrem haveu favorida
la part de aquell, que-l feu reverdir,
y, ab sos setanta·nys, amors vol servir
ab dona que avi o pare lo crida.

Mas ja miren cegos les vostres capvives,
hi-ls pechs no ignoren la causa per què
varau al Moreno, mostrant bona fe,
del qual són les carns més mortes que vives.

Car vós les menjau, aquexes olives,
i ell, l'almaçerer, ab gran passió
açota-l roçí, menant lo rotló,
trahent ab l'açot d'aquell les adives,
hi puja-b treball aquella gran biga
que prem les olives, dolç oli brollant,
y aquell lo solatge va sols replegant,
hi vós lo més pur meteu en botiga.

Hi vós les menjau, ab goig sens fatiga,
y axí feu la tala y aquell paga-l clam;
hi vós sou ja fart quant ell mor de fam,
hi feu que d'aquell lo món tot se riga.
Donchs, no-s maravella si feu la part sua
e tant l'empeyeu en semblants amors,
jutjant avengudes les sues errors;
y ell pensa tenir un gat per la cua.

O, bon cavaller, sens taca ni rua,
de viudes, pobils, valent defensor!
D'aquestes olives fruhüu la licor,
hi-l trist de Johan en tems de fret sua.
yo-m dupte que may guanyeu vós salari,
per molt que refer vullau vostre joch;
Johan pren la vista, hi vós lo dolç toch,
gustant les olives, y aquell lo agari.

Tornada

Donchs, si·l capellà ha dit al notari
que may lo pinyol d'olives lo toch,
ni del caragol que no·n faça stoch,
ha fet lo que deu, usant de vicari.

Fi

Hi vós, cavaller astut hi cossari,
que ficte li dau escach per lo roch,
penssau, al discret, de fer-lo badoch,
si us fa tan culpable com dir-li falsari.

RESPON MOSSÉN GAÇULL AL SÍNDIC DEL COMÚ

Si moltes ne feu vós d'estes ampreses,
jutjant com alcadi los fets de nengú,
yo em dupte que y basten los béns del comú
ni·ls vostres, en Síndic, als dans hi despeses.
Si perjohí vostre vos sembla que sia,
al batle pertany purgar tal recors,
o al mustaçaf ab los vehedors,
que mana y governa la peixcateria.
Perquè, fins a huy, per nenguna via
(puix tant per lo clero vos entrameteu)
no sé que·n capítol pugau tenir veu,
ni menys empachar-vos de la sagrestia.
Curau de la xàrcia, o de la brogina,
tenint arreglats los vostres sargans,
que lo Fenollar i yo som germans
de nom hi de armes, sens os ni espina.

Hi no us cal ab mi armar contramina,
volent que retracte lo que ja tinch dit,
que, si bé mirau tot quant he yo scrit,
no u cal més passar per nenguna tina;
car prou limitat i prou rahonable,
en tot hi per tot, veureu lo procés,
si ja no voleu glosar al revés,
segons senyalau en fer-me culpable.

Car lo reverent roçí d'un estable
està de continu rifant ab tothom,
hi, vent que tractava tan mal aquell prom,
gens no·m paregué ser cosa loable
que no m'i posàs, per ben avenir-los,
ans que no·s gafassen los dos a cabells,
perquè ja y corrien tals noves entre·l·ls,
que fón bé mester axí departir-los.

Hi, perquè millor degué conduhir-los,
y almenys de Moreno fes taula lo joch,
entrí ab la sua, perquè, poch a poch,
tirant hi mollant, pogué avenir-los;
car si li vingués ab lo fre·n la cara,
hi no li portàs laugera la mà,
dient-li ses plagues, com lo capellà,
estendre seria molt més la màscara.

Y axí tenim vist, y és cosa molt clara,
que resten contents hi molt pasifichs,
y, axí com solien, germans hi amichs,
que may són tornats a noves fins ara.

Però, puix, tirant a pedra perduda,
voleu de Moreno lo mal encarir,
vos dich: qu-és tal joch tan prim y a medir,
que no sé dels dos de qui·s la cayguda,

ni qual ha mester favor ni ajuda.
Dexar-o vull yo per als miradors,
que, si del qu-e dit me'n fan ja clamors,
per massa parlar-ne tinch por que no puda.
Mas, puix m'enculpau que sols yo l'empare
per cert interés que porte cubert,
vos dich que tothom ho sap ja prou cert
quin deute li tinch, car só-li compare.

Donchs, ¿què y faré yo, si és ma comare,
hi, per departir, me só mès enmig,
y, a mal hi a bé, tothom hi afig
que per principal la gent me declare?
Tan mal tems tenim que no sé què us diga
(si bé no descrech que totstems fón tal),
que, mal si feu bé, pigor si feu mal,
trobam de continu tostems qui us peçiga.

Y a més que no deu aquell se obliga
que pensa tapar la boca·la gent;
mas, puix que culpable de res yo no·m sent,
qui sa·s liga·l dit sens por lo's desliga.
Però, puix que yo, per ma desventura,
volent-lo defendre, ne reste ofés,
Moreno me'n resta en càrrech molt més,
puix tant me derogua la sua procura.

Mas vós exiu ara, vengut de ventura,
que no sé qui sou ni com aveu nom,
y, ab nom manlevat, mostrar voleu com
Moreno stà huy en gran estretura,
car vol hi no pot, té fam hi no-n tasta,
y ab foch d'olivera s'i veu soccarrar
y, ab l'aygu·a la barba, no-l pot apagar,
segons sa fortuna lo y veda y contrasta.

Y esforça's a metre la vel·a mija·sta,
y amayna tantost, fallint lo timó,
dient que per força afayta-l suró,
y, en lloc d'adobar-lo, tots dies lo guasta;
car tant rovellades té ja les ahines,
que ha bé mester que Déu li ajud,
hi que pot d'uy més anar a l'açut,
que may farà pondre ell moltes gallines.

Però, si ell creu, ab ses medicines,
conforts hi solçits, poder s'ajudar,
puix reb tal engan, dexau-lo (e)nganar,
que tot quant pot fer seran prou metzines;
hi que no y fa res si ell la vesita,
hi més puix qu·és d'aygua lo seu caragol,
perquè, quant la vinya se torna mallol,
lo molt procurar-la molt poch aprofita;

hi que ab la vista aquell se delita
per sols conservar la fam hi talent;
hi tant ab ses forces s'està combatent,
que sols del lepar creu-vos que s'enfita.

Portau-li, senyor, vós ex·ambaxada;
dieu-lo-y a ell, axí com a mi;
que may si de res negú·s penedí,
poreu ésser vós d'aquesta vegada.

Tornada

Que si, per tenir edat avançada,
voleu fer tant minve d'aquell lo florí,
crech yo que en lo pes vendrà tant al fi,
que no us hi caldrà donar gran polzada.

Fi

Hi si vostra boca teniu desfrenada,
que tan sense tento ixcau del camí,
Moreno us darà algun fre tarí,
ab què parareu, sens gran sofrenada.

SATISFÀ E REPLICA LO SÍNDICH DEL COMÚ A MOSSÉN GAÇULL

Dexant tots los caps de vestra resposta,
puix prou lo Fenoll roman satisfet,
hi·l bo d'en Moreno tan fet hi desfet,
sols vull descobrir la vostra tresposta,
que feu amagant-vos d'aquells qui u refiren,
crehent que no us veu lo qui us mira clar;
mas lo confessor, mossén Fenollar,
sab bé vostres colps secrets a hon firen.

Que·ls bons balesters, en hun loc quant tiren,
senyalen en altre, anant artizats,
y axí fan estar los pechs alterats,
rihent-se la boca quant los pits sospiren;

Però los sabuts, sabent vostres manyes
hi-l dissimular que teniu per mà,
ab lo que feu huy jutgen l'endemà,
hi fan les revoltes a voltes tamanyes.

Creumar-vos p(o)reu les vostres pastanyes
per estudiar tan ficte saber,
mas ja sou entès per tal bacheller,
que sab bé del peix levar-ne les ganyes;
e dich-ho per quant fengiu compadratge
ab estes olives tan fines al gust,
hi, fent-vos tan sant, onest hi tan just,
mostrau les estrenes que són de carnatge.

En joc de pilota, podeu l'avantatge
donar al qui jugua, e si al Johan,
y ab vostra comare, li feu tal engan,
que, quant ell la cerca, està-n vostre statge,
però bé u descobre la luna si-s plena,
hi fall testimoni a la veritat.
Callau, donchs, callau, que-n vós és provat;
«Comare de bena, al lit la t'enmena».

Y axí no poseu als nostres ulls bena,
dient ésser fora del que sou enmig,
y, a mal hi a bé, tothom hi afig
queucom: és com huy la plaça n'és plena.
Però, si us batien, damunt un·anclusa
prement-vos, diríeu lo que tant negau,
car cert lo millor d'olives menjau,
e qui molt s'excusa, molt més sea acusa.

E, puix que d'aquelles se'n fa sobrefusa,
ab fina conserva que mou l'apetit,
negar no u vullau; si no·l vostre llit
porà enlestir la fama confusa.
Lepant vós, de nit, les sues genives,
no tinga Johan de dia·l cresol,
dient que prou basta lo seu caragol
mirant se nodreixca d'aquestes olives.

Puix sou lo senyor, no sien esquives,
ginyau que li sien afables a l'ull;
e, puix lo seu cor de gran amor bull,
les mostres d'aquelles no sien altives.
Ab crits d'aquell goç, aquelles s'encaven:
lo can és l'estudi, hi vós lo furó.
Dexau-les-hi, doncs, no reste felló;
puix les sues dents sabeu que no claven.

Tornada

Y axí salvaríeu los mals que s'engraven,
ab mostra de béns dins vostre cerró,
y l'oc sia oc, y·l no sia no,
que l'amagat troben les gents qui bé u caven.

Fi

Y als dits del Fenoll si contrariaven
en res los motius d'aquest meu sermó,
és causa que·m dolch del bon companyó
Moreno Johan, a qui·ls desigs traven.

SATISFÀ MOSSÉN JAUME GAÇULL A LA RÈPLICA DEL SÍNDICH

Sens molta disputa, tothom porà veure,
donant-me vós càrrech del que-m sent yo net,
voleu per porfídia guanyar vostre plet,
crehent lo revés del que deveu creure;
mas crech, puix que vós també us ne voldríeu,
seguiu lo refrany de «*pyensa·l ladrón*
que tots en son cor semblants a ell són»,
jutjant vós a mi segons vós faríeu.

Per ço, del que us dich, vós creure'm poríeu;
que, pux raó us done hi causa per què,
hi no·s evangeli y article de fe,
pijor crestià per ço no·n seríeu.
Mas feu gran mercat ab molt poca·spera,
del que tan poch costa, com és bon callar,
i, ab «tretze són tretze» hi porfidiar,
vós sols ne ompliu la plaça y carrera.

¿Per què teniu, donchs, tan mala manera,
volent tan fexuc passar-me lo joch,
parant-me puntets per fer-me dir hoch,
mostrant la sospita ésser verdadera?
Car mil estropades, ni la pedra blava,
jamés bastarien a fer-me negar,
ni menys la falsia tanpoch atorgar,
per molt que sentís cruel pena y brava.

Hi si d'aquest oli yo gens ne tastava,
segons deu ser dolç, elet y apurat,
no crech comanàs, tenint-lo tancat,
la clau del rebost a moça ni sclava;

que tostems tendria recel i temença
que altri que yo, ab tot fos mon fill,
posàs dins la gerra, sens mi, lo çetrill:
encara que fos sent Gil de Prohença.

Però, si·n voleu major conexença,
des d'ara us promet, si és menester,
y a vós y a Moreno, servir de tercer
y, en quant yo poré, de fer-vos valença,
perquè conegau de quantes esmenes
me sou vós en deute, per lo qu-em dieu
que compre ab talla la carn, com sabeu,
per acabar del tot les estrenes.

Mas, ¿qui·m met a mi en estes fahenes,
que n'haja a donar lo comte a negú,
y ab tu vinga·n l'ayre yo, a tu per tu,
puix no vols vestir-te, ni menys te nomenes?
Donchs, digues qui est, puix veus que·t tuheje:
no·m faces estar ab tròpich tan gran,
que·n veure't voltat de part de Johan,
me dones esforçh, per hon tant braveje.

Perquè, no sé com, millor vos festeje
que prendre-us en comte d'amich hi germà;
e donchs, conegam-nos, donem-nos la mà,
perquè·l bon amich millor se trasteje;
hi·ls dos, braç per braç, façam-li ofertes
en béns y en persona, si ha mester res,
y açò per escrits, perquè veja més
d'amor y amistat no ésser desertes.

Y ab tot que les mies les tingua prou certes,
de bell nou m'i torne, hi-m vull oferir
que, tostems que y vingua, de fer-li tenir
y estar de l'almàçera les portes ubertes;
que, puix bon cantell del pa del compare
donar s'acostuma tostems al fillol,
faré que Moreno ne menje si-n vol,
hi que-l ne convide també la comare.

Hi, sols ab açò, veureu que-m declare
contrari del que de mi presumiu,
perquè, si y posàs yo palla-n tal niu,
no fera semblant partit a mon pare.
Per ço, no-m digau comare de bena,
que no u acostume, segons haveu dit,
burlant ni de veres posar-la'm al lit,
per fer en mal guany aquella fahena.

Jhesús que me'n quart, hi Déu me'n defena,
que-n tanta congoxa me vés posat yo!
Perquè no sabia ballar ab tal so,
ni menys arborar en l'arbre l'antena.
Mas, puix l'escusar-me dieu que m'acusa,
vingam a la lum, eixiu del racó,
hi feu que-n la plaça hojam lo sermó,
puix que l'amagar-vos tanpoch no us escusa.

Car nunca d'olives viu fer sobrefusa,
ni-s dix may per vós «ans choch que abat»,
car tot l'allhioli haveu fet triat,
qu-entre-ls peixcadors és salsa que s'usa.

Novell deveu ésser en vostre ofici,
segons quant mal tento teniu en la mà;
mas ja trobareu qui us ne mostrarà,
que us pot, per ventura, fer prou benifici.

Que'n lo Cabanyal se fa l'exercici,
tenint molt a prop lo boix y'l morter,
ab l'all y ab les cebes que y són bé mester
per fer al déu Bacus devot sacrifici.
Si, donchs, de fer salsses voleu ésser mestre,
allà us hi poran molt bé avear;
perquè ja us porien de síndich botar,
si'n fer los potatges vos troben maldestre.

Mas, puix no resteu del tot vós en destre
(puix veig que voleu tirar hi fogir),
preneu per resposta; «Qui mal vol hoir»,
y après donau volta si-s vol al cabestre;
e donchs, esmena-vos, puix no-s maravella,
al tems que huy corre, pensar lo pigor;
mas, hon fos axí, callar és millor
que perjudicar nenguna donzella.

Tornada

Però, si no u creu, tal fósseu com ella;
perquè, si no u fèyeu per por ni amor,
almenys callaríeu per vostra honor,
per no alterar la fama d'aquella,

Fi

Hi si desigau vós ésser d'orella
discret y avisat y espert corredor,
fareu los contractes sens crits ni remor,
car sol se penit qui sol se consella.

ESCRIU EN MORENO AL MOLT MAGNÍFICH MOSSÉN
JAUME GAÇULL, FENT-LI GRÀCIES
COM HA PRES LA PART SUA

La gran voluntat y amor magnífica
de vós, tan sabut hi bell deïdor,
ab molt gran desig de fer-vos honor,
yo la us regracie ab veu tan publica;
car no-s deu callar semblant ajutori,
per vós a mi fet, en aquest nou cas,
que ja fuy en punt, y a tots és notori,
de no saber com dels colps m'adargàs.

A cas acordat, pensant-me offendre
aquell dolç fenoll y amich Fenollar,
puix té bona vena hi bell ordenar,
ab dolces paraules volgut m'a reprendre,
y ab colps tan soptats venint a combatre
me ha enconrat, burlant sens escarn;
fins m'a fet venir a fer-me abatre,
perquè no-m costàs la pell ni la carn.

Pot ser cosa vera, hi no u vull descreure,
que l'haja mogut virtut hi bondat,
car sé que-m vol bé de lonch temps passat,
hi, per ser tal home, açò se'n pot creure;
mas, si-l seu juhí als dos nos engana,
de mi yo crehent lo que-ll veu de si,
fogir me farà l'esforç hi la gana,
pensant que-l poder feneix ja en mi.

Mas he oÿt dir, les belles olives,
amich y senyor, que vós les menjau:
açò podeu creure a mi no desplaui,
per ser cavaller de forces molt vives;
hi més, que mostrau robusta la talla
per a fort combatre hi ser combatut,
armat en lo camp d'estreta batalla,
y ab ferro de lança, tant rom com agut.

D'aquestes olives, ni·n taste, ni·n menge,
ni·n vull, ni·n demane, com si fos de fust;
e puix no percep sabor lo meu gust,
parlar per deport me'n plau lo diumenge.
Mas, si ab la dama correu fermes puntes,
yo crech vostres colps no li són amarchs;
los curts hi refets, en fer les tals juntes,
millor hi més corren que no fan los larchs.

Mas, contradient a llengües tan males
que tenen offici de donar peçichs,
y ab cara molt dolça són vils enemichs,
ni són més que galls quan baten les ales;
y és prou manifest que tostemps amaren,
seguint les amors de dones molt vils,
e, mal judicant, a ells m'acomparen
qui viure no saben sinó·n tals stils.

Mas gens no penseu yo cerque baralles
per parlar axí, ni sia tan llech:
lo que per donayre diu l'ome no pech,
yo no u puch hoir sens moltes rialles.

Mas, puix en amors yo pus ja no balle,
¿per què·m voleu metre per força·n lo ball?
Si alt specule d'amor, hi no calle,
per ço lo voler no surt en aval.

No·m plau per la carn les dones me vullen,
ni·ls vull demostrar si y vinch ni revinch:
en l'ànima és, si res de bo tinch;
no·m toquen lo cors, ni pus lo·m despullen;
per a mi la vull, la virtut que·m resta,
partir no la deich ab dones de art.
Si puch o no puch armar la ballesta,
la tal qüestió deixem a depart.

Proteste per ço que les mies noves
entendre no·s puixen de mi sols un punt:
d'amor lo meu cor vull sia defunt,
ni·m plau pus combat ni venir a proves.
Però, satisfent als vells qui me'n pregunen,
d'aquells sia·ntès tot quant yo diré:
ni cregau que dones a mi alleneguen,
en dar·me a·ntendre que·m vullen ja bé.

Deixem aquest fet de compte y bescompte,
hi parlem, senyor, del vostre sermó,
on dieu que tenen malalta rahó
les dones, al vell, si·l meten en compte.
Ab la rahó sana, hi molt agradable,
lo deuen amar, amar hi voler,
y a tots faré veure aquell ser amable,
per molts bons respectes fundats en saber.

Lo primer Factor de totes factures
als hòmens vellarts, molt los favoreix,
donant-los en temps que-l cap los floreix
lo bon natural a ses criatures;
perquè dones jóvens als vells marits amen,
hi·ls vullen, ab cor d'amor no gens buyt,
per dents ni cabells no vol que·ls desamen,
puix fa que d'ells culguen lo pus millor fruyt.

Car los jovenets, ab la labor crua,
engendren sos fills ab uns tals extrems,
que naixen sovent, mas no dich tostemps,
hòmens defallits, ab cervells de grua;
car diu lo doctor egregi de Roma,
en *Llibre de prínceps*, que·ls casen madurs,
hi·ls fills naxedors ab ceptre hi ploma
seran de bon cap, servants leys hi furs.

És, donchs, privilegi que ve per natura
a l'home tot sol, entre·ls animals;
hi Déu ha causat los vells hòmens tals
que sien amats per sa genitura.
Açò haver fet no és marevella,
car Déu volgué l'home en tot provehir.
Donchs, no deu voler, la jove qu·és bella,
los molts actes leigs, mas què·n deu exir.

Rahó natural si tendra la dona,
veurà lo que dich venir de bon seny,
hi nunca farà del vell hom desdeny,
hi sens tal meynspreu serà dita bona;

mas la com penell li plau ser mudada
seguint cascun vent, ni may té repòs,
delit bestial la fa variada,
y espleta la fama ensemps ab lo cos.

Donchs, ¿qui porà dir rahó té malalta
la dama gentil, si ama lo vell?
No és de reprendre si lo seu cors bell
per amor li dóna, la boca y la galta.
Los vells bé les tracten; tant, que les s'affillen
dins la voluntat; calor tenen més
que no fan los jóvens, hi més les abillen,
ab lo pensament d'amor tot encès.

Per lo que dit he (hi més dir poria),
deurien comprar les dones sement
d'aquell vell tant viu que no·s impotent,
puix tant bon esplet d'aquell se trauria.
Y, en loch de pagar, gran paga demanen
les dones als vells, si·ls vehen torbats,
y ab molt gran meynspreu les tracten, hi·ls manen
ab la voluntat, no menys debarats.

La carn hi lo cos en açò les porta:
que volen seguir los animals bruts,
y axí, demostrant sos juhíns perduts,
a tot bon consell ferm tanquen la porta;
y en lo elegir rahó tenen flaqua
aquelles, seguint delit sensitiu
qu·està en la carn hi porta gran taca,
cegant l'esperit en qui rahó viu.

Als convits d'amor, si·ls jóvens serveixen,
cuytadament vénen a dar ayguamans,
hi aquells mullant sos dits en los guants,
aquell breu servir, forçat és qu·el deixen;
mas los vells merexen gran paga y berena,
car, sols per la llet que d'amor se muny,
treballen hi suen, y, ab longa faena,
la fan venir dolça, de prop hi de lluny.

Tostemps hohí dir que una carrera
més val que no quatre, si·s fa com se deu:
com a cavaller, senyor, bé u sabeu,
crech l'aveu passada ab llança y bavera.
Donchs, ¿qui ha mesclat los vells ab les dones
que tinguen d'aquells vils openions?
Les proves de molts seran més que bones,
si donen los loures a sos vells falquons.

Dels jóvens puch dir, pasada l'asgrima,
crehent-se honrrar, se'n van molt gabant;
dels fets amagats fan públich encant:
o, trista d'aquella que y pert l'estima!
Dels vells se afferma ésser lo contrari,
car tostemps amaguen los dons tan secrets
dedins en lo cor, qu·és hun clos armari,
salvant la honor, la dama y los fets.

Mas, posat qu·els vells canssat poder tenen,
molt gran amor porten dedins l'esperit,
e, si han desig d'aquell gran delit,
per sos poch's plahers lo molt hi despenen.

És cosa injusta en la consciència,
y a tot bon parer, hun fet desigual,
car deuen pagar segons la potència,
y·ls actes d'aquells medir per equal.

Tornada

Perquè m'ha plagut la experiència
dels fets de l'amor, lo cap me'n fa mal.
D'aquells renegant, vull fer penitència;
molt tart me penit, confesse mon mal.

RESPON MOSSÉN JAUME GAÇULL A JOHAN MORENO

Puix la voluntat tostemps està presta,
Moreno germà, per fer quant maneu,
hi cosa tant poca en conte-m meteu,
segons és lo sant deveu fer la festa;
que si, fins ací, he fet tal instància
hi, contra tothom, per part vostra vinch,
en coses majors, de més importància,
desige mostrar-vos l'amor que yo us tinch.

Mas, perquè m'occorren per ara prou coses
sobre los *items*, qu·estan ben posats,
perquè los tests vostres resten postil·lats,
no vull oblidar-me de fer-hi les gloses,
dexant al present les altres disputes,
ni·l com, ni per què, vós hi·l Fenollar,
venguts sou a dir-vos axí fills de putes,
cascú per millor sa part defensar.

Ni vull yo tampoch mesclar-me·n la bregua
sobre·l que·m dieu d'algun maldient,
que totstemps fón tal lo món hi la gent;
mas, parle tothom, yo faça·l que degua.
Ni menys per a mi són exes passades
en dir-me no us plau, no·n menje, ni·n vull,
car bé sabeu vós que, moltes vegades,
tal diu mal de l'ase que may lo pert d'ull.

Mas, puix alguns vells vos han fet cometre
la causa, qu·és vostra, hi d'ells l'interés,
hi vós, ab tal pacte, també us hi sou mès,
lo vostre protest deu ésser d'admetre.
Ab pacte·mperò, que sien compreses
que·n tot aquest temps que·l plet durarà,
que tots los salaris, los dans hi despeses,
s'esguarden a càrrech d'aquell qui perdrà.

Y axí responent a vostres sofismes,
que tant confermau ab auctoritats,
qu·els vells deguen ésser volguts hi amats,
yo no us dich que no, car tots són proÿsmes;
mas vós alargau aqueix parer vostre
en fer-los millors per al procrear:
yo us dich que tal credo ni tal patenostre,
ni gens lo vull creure, ni menys atorgar.

Si·l vell per a ell virtut no li basta,
ans va de continu tostemp decahent,
¿com salvareu vós aqueix argument
que sia millor guarà per a casta?

Puix és natural rahó y verdadera
que·l fill engendrat de pare molt vell,
per ser sa virtut molt dèbil primera,
primer que hun altre traub blanch lo cabell.

Hi tots dies vem, per esperiència
molt gran hi molt clara, molt més que·l·espill,
que naix ab lo mal del pare lo fill.
Donchs, ¿que·n voleu vós més certa sciència?
Ni ¿qual mal pijor que mal de vellea,
que·n ella s'enclohen la resta dels mals?
E donchs, no u digau, que porta ferea,
puix tant hi contrasten rahons naturals.

Y al que vós diheu edat tant madura,
tenint per molt verts los jóvens fadrins,
guardau que no sien de molt luny vehins
los vells, perquè no erreu la figura;
que molt gran besconte me par que us veig rebre
sobre l'asaunat, madur o florit,
y, en loch de la sal, menjau vós lo pebre,
prenent per madur lo qu·és ja podrit.

Que may als setanta viu fer maravelles;
y axí u diu David, del món fent clamors,
que, d'allí havant, treballs hi dolors;
y aquesta·s la huna major de aquelles:
que molt més les ganes, quan minva la força,
augmenten hi creixen tostemps en los vells,
car va·sse·n lo meliç hi resta l'ascorça;
y algun tal com vós és l'u de aquells.

y ab tot que paregua molt gran desmesura,
diu lo filòsof que no·n som loats,
ni molt menys represos, ni vituperats,
per ésser defectes comuns en natura;
car no sé nengú, per savi que sia,
que pugua negar lo·s qu·és natural:
per ço, vós dieu-los que dien falsia,
si us volen reprendre ni dir que feu mal.

Que ans és galant hi bell exercici
que·n l'ànima·s causa lo grat hi l'amor,
hi·l cos, carregat de anys hi dolor,
no pot empachar-la de fer son ofici.
Qui, donchs, vos dirà que no·s cosa bona
amar hi servir a dona gentil,
ni sab mal ni bé, ni és fill de dona,
ni crech que jamás vestís d'amor fil.
Dieu més, que·ls vells per pràtica saben,
y més los que tenen gentil sperit,
hi que, puix hoint-los procuren delit,
no menys que los jóvens en tota part caben.
Molt gran plaer és hoir coses bones:
atorgue-us-ho yo, compare Johan,
mas «*dello con ello*» huy volen les dones,
perquè les paraules en l'ayre se'n van.

Car són unes armes, no massa secretes,
de molts menestrals que són mals fayners,
que·n, en loch de combatre, se reten parlars,
hi volen cobrir-se ab exes desfetes.

Y ab tot que y ha dones també ralladores
que han menester prou voltes adjunt,
per la major part les vem balladores
al so de flahuta que sia d'un punt.

Qui, donchs, és bon músic de tals caramelles,
segur pot anar ausades per tot,
callant lo refrany hi·l descortés mot,
puix no menys se n'alten les jóvens que velles;
qu-encara que moure no·s puguen envides,
sí us senten sonar, lo so nunca·s pert,
car són com les nesples, que, totes podrides,
en elles totstemps està·l polzim vert.

Però, si us conexen que vós, com astròlech,
ab punts hi ab hores ab elles anau,
tantost vos rebaten, hi corren al dau,
en veure·l preàmbol molt larch, o lo pròlech;
car l'exiringar no·l volen ab tralla,
mas sens pietat y esplèndidament,
hi, creu-me'n a mi, que no menja palla,
ni elles tanpoch se pexen del vent.

Més amen hun palm de mala fahena
que setze quintars de bones rahons,
car dien-vos prest; «Les oracions,
dexau-les per ara —hi giren l'asquena—,
que ja sé yo prou rondalles hi faules,
¿Per a sermonar ací sou vengut,
que passe la nit ab vostres paraules?
Ay, trista! Dexau-me, hi Déu que us ajud.»

Hi veus aquí·l grony hi la desventura,
car vehen tantost del peu que us doleu;
hi vós, que tampoch més fer no y podeu,
als dos més d'un any la nit per que dura.
Y axí ranyhinant ab contres hi proves,
discorre lo temps, fins qu·és dematí;
y, a la despedida, per rembre les noves,
haveu escopir per força·l bací.

Y ab tot que y ha jóvens també que may callen,
puix vejen les dones que per lo belar
no·s torben ni perden un punt del mamar,
ab prou bon comport comporten que rallen;
y en tal com aquest endrecen la pedra,
puix que sia destre d'èsser bon choquer,
hi sia si·s vol més vert que la edra,
que tal lo conserven, puix l'an menester.

Hi veus com fortuna les coses ordena,
y als huns hi als altres fa ésser amats.
És ver que s'i troben alguns enganats,
car paguen al doble a molts la fahena;
que moltes hi a que tramen hi tixen
(hi no·s maravella, perquè totstemp fon),
car prenen dels vells y après repartixen,
hi u donen als jóvens, y egualen lo món.

Dieu qu·entre·ls dos, y a gran diferència;
que·l vell va a son pas, hi·l jove corrent.
No us negue yo gens aqueix incident,
mas no·n vullau fer tampoch conseqüència;

qu-en l'obra, lo vell farà mil lobades,
hi més començant los dos a l'egual,
hi·l jove tendra deu relles donades,
abans que comence lo vell lo jornal.

Car fa la fahena ab gran alegria,
hi porta l'aladre lauger hi de vol;
hi nunca desiga que·s ponga lo sol,
ni menys, si·s de nit, que·s faça de dia;
hi dexa los solchs tan nets de la broça,
que totes les pedres ne va replegant;
y al vell, del timó servint-se de croça,
le porten los bèsties totstems roçegant.

Y·l vell totstems fa fahena canssada,
que may per gran fam li cal metre boç,
y a voltes li tira lo macho gran coç,
si ell massa vol soptar l'agullada.
E si·m voleu dir que·l camp s'escaliva
per dar-li gran pressa en lo conrrear,
vos dich que la terra aquella stà viva
la qual lo pagés may dexa folgar.

Que si de sembrar tostems no és hora,
mester és, sovint, sens perdre-y may punt,
cavar-la, regar-la i estar-li damunt,
que l'erm hi cogula ne vagen a fora.
Hi, qui no u fa així, al temps de les messes,
hi pert lo cabal hi la messió,
perquè les collites li vénen revesses,
puix que nunca y troben complida sahó.

Dieu, sobre-l córrer, rahó molt comuna
(car molts la rahonen, hi no u saben fer),
que, de les carreres d'un bon cavaller,
molt més que no quatre d'un altre·n val una.
Atorgue-us-ho yo, y és cosa molt vera;
mas no u entengau tanpoch vós axí,
perquè cascú·s pensa fer bona carrera
puix sab bé tenir-se damunt un roçí.

Hi tal corredor, no·s gran maravella
que largua o curta la dure corrent;
mas dau-me recapte que·l veja la gent
anar ben posat y mès en la sella,
hi bata les comes a temps hi mesura,
hi porte bon rostro, bons peus hi bon cos,
hi que del cavall, per mala ventura,
cahent d'un corcovo, no es rompa·lgun hos.

Donchs, no façau cas del córrer-la larga,
que·n curta carrera y en loch molt estret,
se mostra millor qui bé arremet,
parant hi voltant, jugant bé l'adarga;
y allí·s mostren bé les cavalleries
retraure y empènyer, fermant los talons.
Y açò fer no u poden los hòmens en dies,
perquè ja no punchen los seus esperons.

Dieu que molt blanca la llet e molt dolça,
durant lo monyhir, de luny venir pot.
Yo no crech que sia ni bon sorigot,
segons la mamella és fluxa cimolça;

ni may ne fareu d'aquella vós nates,
broçat ni quallada, per molt que façau;
ni per a parar tampoch a les rates
de tal llet formatge, valdrà may un clau.

Que may de molí que molga (a) bassades
he vist yo loar nengun moliner,
que'n temps de gran seca, al més menester,
tendra prou mals anys hi prou males fades;
hi qui ab perpall de punta squimada
per força trau l'aygua a tot son despit,
encara que vingua per encadufada,
tan tèrbola plegua que fa mal profit.

Dieu-me també qu'els jóvens difamen,
y els vells, de cortesos, que may dien res.
Guardau per ventura no sia'l revés,
car no sé de qui huy elles se clamen:
qu'els vells, per mostrar-se qu'encara servexen,
hi que no'ls fa nosa la tos ni'l rugall,
molt més que los jóvens del rall se plevexen,
tantost que no's valen de mig en avall.

Per fer a la gent los naços de cera,
la hu us diu; «Encara puch dar i tenir,
y encara poria buydar y enbotir
la borra'n lo bast y en la paltonera».
Hi l'altre us dirà qu'en veure lo loure
lo seu falconet, tantost se debat:
hi, ple de filandres, si gens se vol moure,
roman en la percha estès hi penjat.

Dieu que los vells les ornen hi broden
hi tracten molt bé. Yo us dich que, ans mal,
car més amarien vestir bon sayal
que quants atavios los vells fer-los poden,
¿Què·ls valen les perles, brocats, ni les joyes,
que tinguen marits capons i no galls?
Més amen dels jóvens les jóvens monjoies
que tots los carvoncles del món, ni fermalls.

Qui, sense quexals, mastega tals faves,
crech yo deu sentir mals anys en est món.
Que sien servides, yo us dich que, si u són,
millor vida tenen les sues esclaves.
¿Què val a la jove que el vell la s'afille,
que tot quant pot fer pegat és al banch,
y és, quant li pot dar, per molt que l'abille,
bací d'or en què escupa la sanch?

Perquè, quant se veu de vista y delista,
hi més de concert davant molta gent,
pensant que tant mal espleta·l jovent,
està de continu ab l'ànima trista.
En mà de malalt és poma·ssaunada
la dama gentil que té marit vell,
y en morro de porch anella daurada,
puix que tal bocí no fa per a ell.

Ni·l vell ab la jove, ni·l jove ab la vella
(teniu-ho per cert), no poden soldar;
hi si en palés no·ls veu barallar,
totstems en secret, y a justa querella,

conserva semblant en tot temps perilla;
parell són los dos de revedor,
hi tostemps estan com nau de clavilla:
per un «Fes-te-nllà!», tantost la remor.

Donchs, prou fan, hi massa, auzades les dones,
d'amor proïsmal que amen los vells,
perquè puguen pendre d'aquells bons consells,
en temps que no hoen sermons per les trones.
y en tantes primors voleu vós que miren
(tan grans hi tan primes com vós scriviu),
qu-estant ab los jóvens, mil voltes sospiren,
hi-s tenen per viudes tenint marit viu.

Guardau que no s'alten d'aquexes albades:
ni volen tals regles loar ni seguir,
ni y ha ja que martre huy vulla morir,
ni viure-n lo món, estant-hi debades.
Però recordau-vos que vuy les donzelles,
com moltes en una estan en consell,
són les flastomies que-s dien entr-elles:
«Millor Déu me guarde de boca de vell».

Planygam-les-ne, donchs, dolgam-nos d'aquestes
que compren ab tanta congoxa lo creix,
hi viuen totstemps en molt gran perpleix,
per molt virtuoses que sien y onestes;
però, si alguna n'hi ha resabida,
y aferma qu-encara té osca-l seu fus,
digau-li que u diu per ésser ferida
de mal d'en Borrell, puix no y pot fer pus.

Per ço, no vullau tal causa defendre,
ni menys proseguir-la, Moreno germà:
que tant no u podeu daurar de safrà,
qu-el vostre parer yo-l puga comprendre;
car tantes dolors les tristes reporten,
encara qu-es casen a qualsevol for,
que totstemps diré: «Primer que comporten
vergonya·ls seus ulls, que tal mal de cor».

Mas fas-vos mil gràcies en moltes maneres
(perquè donem fi a nostre procés),
com veig que us reteu ab mi tant cortès,
que de tan dolç past me dau les primeres;
y, ab tot qu-eix bocí no crech que seria
en boca de ase tampoch gra de mill,
no vull yo que us noga vostra cortesia,
mas, qui bat la mata, qu-es menge·l conill.

Soltau-li, donchs, vós, lo vostre charnego,
hi, perquè millor se'n meta·n la dent,
podeu-li temprar la sua talent
ab qualque bevenda de casa d'Enyego;
que, puix per al peu és bona la malva,
deveu ajudar-vos de tots los remeys,
hi no comptar que us faça yo salva,
ni metre novelles costumes hi leys.

Mas, si recelau qu-estant en lo corro,
per ésser cadell lo vostre lebrer,
o poch atrevit hi mal remecer,
que lo caçador no reste modorro,

perquè·ntre la xara no us done grans voltes,
yo m'obligaré de fer-lo-us canssar,
dexant-li ses forces molt trites hi mòltes,
perquè, de canssat, se dexe matar.

E donchs, no tingau lo cor vós de penya;
mas, puix que també sabeu d'ir al cau,
menjau lo conill que vós encavau,
puix per a rostir-lo vos baste la lenya;
mas dau-li lo l'art ab oli d'olives
y ab sal, poch a poch, y ab bona sahó,
hi no us guastarà un pèl les genives,
si de la salmorra li feu salpicó.

Tornada

Car no crech que us sien en res gens esquives,
puix no y veig yo causa, per què, ni rahó;
ni menys tendran armes ab vós defensives,
perquè receleu que us diguen de no.

Fi

Que ans, segons crech que són atractives,
faran restar moix lo vostr·ariçó,
trahent-vos del fondo les fondes adives,
per molt que del gat vullau fer leó.

REPLICA LO DISCRET EN JOHAN MORENO AL MAGNÍFIC MOSSÉN
JAUME GAÇULL, CAVALLER

Yo veig que·l protest ab vós no·m profita,
ni lo renegar d'amor en públic;
ni gens voleu creure lo ver que us scrich,
ni quant mon voler d'amor se despita.

Açò haveu vist en cad·ascripura
per mi ordenada, y en cascun libell;
ab tants afalachs hi gran desmesura,
voleu fer que sia enamorat vell.

Les vostres paraules me par que·s desvien,
de ma vinya vella volent fer mallol;
l'amor qu·em teniu no val hun pinyol,
puix ab tal constància al ver contradien.
Yo no vull, d'açò, haver-ne desfici.
Puix a vós tant plau, no és a mi greu;
mas, si no m'acusa negun mal indici,
¿per què tant culpar a mí, donchs, voleu?

Açò deveu fer per art o per manya,
car los qui molt amen ab los volers cechs,
de tots an sospita, de vells com de mechs,
hi·lls volrien veure lluny en la montanya;
ni·ls plau que s'i pose mosquit ni la mosca,
per lo gran recel que naix de l'amor:
senyor, no·m mireu ab vista tant losca,
perquè la sospita no us cause tristor.

Per ço com sabeu que l'amor palesa
atart o may dóna la pròspera fi,
volent dar destorp al que may pensí,
haveu divulgada la fama, y estesa;
mostrau lo meu gust: olives volria;
hi sab Déu com passa cubert vostre joch,
que d'amor la fama volríeu fer mia,
y en vostres mans resta d'aquella lo toch.

Yo conech l'engan, també lo donayre,
perquè, si la dama requerir volgués,
de mi li parlau primer tal revés,
que mes grans amors irien per l'ayre.
Dels vells hi de mi portau moltes faltes
ab la passió que teniu davant,
perquè no-m prestas la dama les galtes,
lo pit ni mamella, ni menys lo restant.

Si vós, home jove hi d'amor tan digne,
per la muller bona que tant esperau,
la nit y lo dia tostemps esmolau,
açò negareu per fer-vos benigne.
Les faldes y roba mostrar voleu castes,
perquè la virtut vos honre de cast,
y a mi publicau ab forces tan guastes
qu-en taula d'amor fer vulla lo tast.

Olives és dama de vós festejada
ab molt gran amor, per dies hi anys:
és molta rahó vos dóna los guanys,
puix tan la mostrau haver ben amada.
Vostra voluntat teniu descuberta,
car sa gentil cara és lo vostre espill;
donchs, mal vos cobriu ab semblant cuberta,
dient que seria com hun gra de mill.

E no us doneu càrrech, senyor, de la fama,
puix l'amor y-ls fets segun dels amants;
y a mi no poseu en los tals encants,
car, per a molt córrer, tinch coxa la cama;

ni menys vullau dir que yo bat les mates,
car vós ho feu tot, menjant los conills;
ab l'oli no vull parar pus a rrates,
car són prop de buyts ja los meus çetrills.

Vós dit haveu ja (hi és vera cosa)
aquell bon refrany tant ver hi ben fet;
a tots ha comprés, fins al més discret:
«Lo fret hi l'amor no sab hon se posa».
La fort passió a tots nos eguala,
hi, des qu-el món dura, s'és vist tal stil:
que la conexença may és dita mala;
als ulls de l'amant, tot és bo y gentil.

Si-l pech ignorant a vós donàs culpa
que per dama tal sentau passió,
no us dirà lo savi may reprensió:
lo qu-és de natura, a tots desenculpa;
no porten vergonya reprensions vanes
que donen contrast al bé natural.
Mas, si un batall sonàs dos campanes,
seria lo crim de culpa mortal.

Per hun bell desfrèç me feu gran valença
hi us offeriu molt ab los parlars bells,
e, axí bufant, voltau los penells
més que lo fort vent que ve de Proença.
Dels vostres escrits, en alguns certs passos,
mostrau qu-en amor dech ser poderós,
y en altres dieu tenir loms escassos;
yo us tinch per amich, mas molt sospitós.

Car molts hòmens són qui d'amor fabriquen,
ab l'ome leal fengint lealtat;
ni porten amor, ni menys amistat:
cobrint ab les ales, ab lo bech vos piquen.
En salvo està aquell qui repica,
segons que diu bé lo antich refrany;
vostre cor amant, que tot s'o aplica,
jamés farà part a nengú del guany.

Mas, per satisfer del tot en la causa,
pel gran interès dels vells que mantinch,
als duptes que feu, rahons més hi tinch:
ab auctoritat que bon saber causa,
aquell filòsoph qui tan bé comenta
los dits d'Aristòtil, doctor molt sabut,
diu qu-el receptacle nodreix hi aumenta
la cosa rebuda, donant-li virtut.

Per ço, lo forment en la terra bona
fructifica més, per virtut que y pren;
la terra sotíl molt poch hi despèn;
y axí per semblant se diu de la dona.
Donchs, lo vell casat ab la joveneta,
d'aquella los fills pendran bona part;
ni·ls mals que dieu en ells fan retreta,
mas, de rahó y seny, cascú serà fart.

Los vostres motius, qui bé·ls vol entendre
e mirar la fi hon firen de sest,
veurà que·s decanten en lo desonest,
car són sensuals y en part de rependre,

Y més som distants que cel de la terra,
per quant en lo vici vostre fet recau;
lo meu en rahó se funda y s'afferra,
y té ab virtuts grant liga de pau.

Donchs, per esforçar ma rahó composta,
seguint de l'amor la fi que més val,
del bé qu-és honest yo faç mon cabal,
car tot lo restant en vici pren posta.
És cert que los vells, puix tinguen potència
fins haver cent anys, deuen ser amats,
hi natura dóna aquesta licència,
puix amen de cor, sens frau ni barats.

Aquesta-s l'amor del sant matrimoni,
que nunca les jóvens ab sos vells marits,
essent los volers en aquells units,
partir ni desfer no·ls basta·l demoni.
¿Qui, donchs, porà dir que·n aquells recaure
no puga l'amor ab tots los seus drets?
Car tant se poran sos volers complaure,
que seran los grats entr·ells satisfets.

Si may sou tocat en la consciència,
del que haveu dit ni pus dir poreu,
de tals parlaments vos penidireu,
per haver causat tan gran pestilència;
car vós malcorau les dones casades
tenint per marits los hòmens ja vells,
y feu les donzelles no menys alterades
del que vós portau en vostres libells.

Axí com la fusta antiga y molt vella
és fort y pus ferma en quant pot servir,
hi·l meliç conserva hi sol mantenir
molt més que l'albenca, majorment novella,
axí l'ome vell, pel meliç que y resta,
dispost és hi àbil en l'obra entrar,
y, més que no·l jove, tenir deu requesta;
ni deu ser privat, mas digne d'amar.

Lo vell drap que·s fi no deu perdre stima,
car, per vell que sia, per gran temps serveix;
e, puix nostre cors d'aquell se guarneix,
no·n deu ser lançat, ab tot que s'esquima.
Semblantment, lo vell, d'estima loable,
que ja·s devallat de la joventut,
d'amor pot servir y ser ben amable
de la muller bona, en la senectut.

Mas, per la tal fi, que·s diu virtuosa,
en què nostra spècia tan fort se manté,
dels vells en favor puch cloure molt bé,
ser més en aquells l'amor fructuosa.
Rahó natural en los vells atura,
y, d'aquells sembrada, en bon guaret viu;
puix que de potència no tinguen fretura,
millor per aquells lo bon seny reviu.

Apar, donchs, que·ls vells, no sols amor tenen
más gran y més ferma que no lo jovent,
en qui és corrible com l'aygua y lo vent,
hi·ls vells ab més grat aquella retenen.

Donchs, ¿qual és la dona de cor que no·ls ame?
Ni ¿qui·ls pot rependre, seguint tal camí?
Davant la rahó, d'aquells tals me clame,
si prest no retracten lo seu mal juhí.

Finida

Senyor mossén Jaume: l'amor que reclame
serveixch hi mantinch; may tant la sentí,
y a ffi de virtut d'aquesta m'inflame.
Si alre creeu, jutgau mal de mi.

SATISFÀ MOSSÉN GAÇULL A LA RÈPLICA D'EN MORENO

Tostemps hohí dir, hi ver se recita,
aquell vell refrany: «Per dir veritats,
se guasten hi·s perden tots jorns amistats»,
segons senyalau en vostra sospita.
Callar-vos volia, donant-vos primeres,
mas, vist que teniu lo pèl molt agut
hi que m'enculpau en tantes maneres,
faríeu parlar a qualsevol mut.

La rèplica vostra per molt que·s disponga,
per l'interès vostre, defendre los vells,
com pense que feu en l'ayre castells,
yo no u puch pahir que no us hi responga;
y oblidem, per ara, la part que me'n toca
dient que·m teniu per molt sospitós,
que, puix tal encontre del tot no·m derroca,
amics com d'abans porem ser los dos.

Que·n bregues mesclades, tots jorns s'acostuma
restar principals alguns valedors,
hi ésser ferits los partidors;
per ço crech llevau de mi vós tal suma.
Però, que·m jutgeu amich de dos cares,
que us obr·ab les ales hi us pic ab lo bech,
no són de bon ram semblants alimares,
car masa penetra en vós tal entech.

Com veig que muntau tan alta la prima,
volent que los dos entrem en «dix, dix»,
voldria-us rebatre, sens ésser prolix,
les tretes hi·ls colps secrets d'exa sgrima.
Per ço, conech ara que no·s mogué·n l'ayre
aquell que sabeu del sobrepelíc,
y, ab tot que u vullau passar per donayre,
no us cal a goç vell cridar lo «quiç, quiç».

A tots quatre senys la vostra scriptura
és bé postil·lada ensemps a lo test,
y encara que us haja admés lo protest,
valdrà·l que porà segons sa mesura.
Per ço, no staré de pendre-us la contra,
hi crech que m'haureu també perdonar
si gens ma resposta en res vos encontra,
puix d'altra manera no u sé retractar.

Negar no us vull yo que lo receptacle
no reba y nodreixca l'antiga lavor,
mas, que més granada la leve y millor,
axò pot fer Déu, si y vol fer miracle:

sembrau vós la terra, compare Moreno,
per bona que sia, de vella sement,
y, al temps de les messes, batreu bon centeno
mesclat a prou veces, en loch de forment.

Dieu que defensse la part yo del vici,
hi vós de virtut anau per l'endret.
Per molt virtuós tinch yo, hi discret,
al qui primer mira en son benefici,
car la caritat qu-és ben ordenada
tenir de principi tostemps d'om mateix.
Donchs, ¿qual serà-quella, tan mal batejada,
que vulla que vell li pague lo creix?

Dieu no-m sé què també de la fusta,
qu-em sembla que feu la mia rahó,
puix may ab la seca, de bona saho,
la fusta qu-és vert se solda y ajusta,
car tostemps descobren les juntes fenelles,
segons millor saben açò los fusters.
Per ço·ls matrimonis dels vells ab les velles,
aquells són los bons hi més verdaders.

Eguals en edat quant volen casar-se,
lo grat en aquells pot ésser igual,
mas, quant lo parell és molt desigual,
molt tart s'esdevé que puguen salvar-se.
Per ço, n'i ha tantes que corren fortuna,
hi-s pot per ells dir «entre barqua y nau»,
car, per ser tallats de molt mala luna,
si·ls liga sent Pere, dispensa-y sent Pau.

Donchs, a Juachim, donau-li sent·Ana,
hi, a Bersabé, Davit per marit,
y axí tendran pau de dia y de nit,
puix sia·l batall segons la campana;
qu·encara qu·es mostre la jove contenta,
per por, per vergonya, per força y per grat,
mil voltes en l'ora la carn la retenta,
pensant que tant moix està la seu gat.

Y axí, moltes voltes, portar barbellera
de viudes desigen hi negre vestir,
car mil taranyhines hi deuen tenir,
segons quant atart hi passa granera.
Per ço, n'i ha tantes entre cel hi terra
qu·es dexen prest vençré, de mortes de fam,
hi us dexen posar la mà·n la magerra,
hi, sens moltes noves, s'aferren ab l'am.

E donchs, si als jóvens no deuen amar·los,
per ésser mudables molt més qu·els penells,
d'aquexa enveja se moren los vells,
com poch ni molt vent no basta girar·los;
car, per lo mal dret que en ells se conexen,
vivint ab recel hi por de bandeig,
en port molt segur tanpoch s'atreixen,
segons poch refien totstemps de ormeig.

Car tantes vegades, en temps de bonança,
la mar los escup hi·ls lança través,
qu·és força que tinguen, encara qu·els pes,
contenta y segura y equal la balança.

Per ser més exuts qu'exutes esponges,
mester és que vagen a pas molt suau,
hi no desconcerten hun punt los relonges,
puix los contrapesos no valen hun clau.

Perquè, si lo loch que tenen perdien,
seria tocar-los al fondo y al viu,
y, ans que no tornassen a fer altre niu,
mals anys hi congoxes, prou dols passarien;
y els jóvens no temen contrasts ni tempestes,
y, adés en levant y adés en ponent,
puix nunca destenen les sues ballestes,
naveguen ab calma, fortuna y ab vent.

Dieu qu-el drap vell, la gent no-l desdenya,
puix que sia fi, ab tot sia ras:
no crech y aja dona que més no stimàs,
si-s vol en l'ivern, la nova stamenya
(que, puix veig que tant tocau la fexuga,
forçat és que us tire alguns colps fexuchs),
puix no sé tal drap a què servir puga
sinó a pedaços, per fer-ne peüchs.

Dieu qu-el vell té amor fructuosa,
que tant dels pertrets d'amor est buyt:
si-l nom li posau segons fa lo fruyt,
yo us dich qu-és humor, hi molt dolorosa.
Donau-li bon llit hi bona scudella,
qu-és la medicina segons lo seu mal,
y aquella serà la sua costella
per a conservar-li l'umit radical.

Ab tot quant vos dich, voldria-us complaure,
y en tot conformar-me ab vostre parer;
mas, com me recorde que y feu molt coster,
no sé a qual part me puga retraure.
Voldria-us lohar los vostres capítols
(encara qu'em diguen qu'en faça per por),
hi no sé per hon comence los títols
ni gire la lengua, que vaja de cor.

Per ço, donchs, forçat d'amor verdadera,
yo lohe i aprobe tot quant haveu dit)
provat, per la part dels vells, hi escrit,
puix que si-antés en certa manera:
la qual no vull dir, ans vull que la glossen,
cercant-la cascú segons lo seu seny,
hi, qu-en nom de Déu, los vells que reposen,
ab qu-entre nosaltres no y reste desdeny.

Fi

Però, si les dones per part sua-s posen,
en veure y cercar qui u pasta y qui u feny,
lavors serà cas qu-els vells se compossen,
y a vós, que us detinga qui tant vos empeny.

RÈPLICA DE MORENO

Cascun vell pot fer la festa solempne
del que confessau en cobla final,
puix de quant dieu és lo que més val;
no em cal requirir que jutge us condempne.
Si-l cors sensual, mirant via torta,
vos ha fet scriure les grans joventuts,
la que us dóna vida y mai serà morta,
vos diu ma rahó, firmada-n virtuts.

Aquesta és l'ànima, axí ennoblida,
que ab ses potències a Déu és semblant:
la sua rahó està contrastant
als forts apetits, moguts fora mida.
Los actes o fets que porta natura
per aquella fi que són ordenats,
no són menester ab tal desmesura,
que, menys de rahó, sien mesurats.

Mas, puix concloent lloau la part mia,
a mi prou me basta lo tal satisfacer,
en lo qual mostrau qu-el parlar primer
haveu fabricat per examussia.
yo no-m cur del seny, ni menys de la glosa
que altri pot fer per oppenió,
car delit carnal, hi no altra cosa,
havíeu portat en loch de rahó.

A una virtut que dien temprança,
de nostre procés pertany lo juhí,
la qual, per justícia, daria-l dret ffi:
tan justa y equal sosté sa balança.
Però, si tenir voleu consciència
y amor d'esperit, veureu clarament
que no-s necessari soberga potència
al seny corporal qu-es diu tocament.

Les vostres rahons, puix no tenen cames,
haveu fet molt bé d'aver reduhít.
Vençut sou del ver, mas no penedit;
per ço defogiu, saltant per les rames,

dient que cascú ho glose hi u diga.
Yo us dich que los pròmens hi los fills de vells,
ab moral virtut han feta sa liga,
y és, tot quant he dit, lloat per aquells.

La part çensual, que és enemiga
de tota rahó, se pren a cabells
ab l'enteniment, per molta fatiga
donant-li combat de carnals coltells.

Fi

OBRA FETA PER LO MAGNÍFIC N'ARCÍS VINYOLES,
COMENDANT E LOHANT LES COBLES FETES PER
EN JOAN MORENO EN FAVOR DELS VELLS

Un quiern he legit de cobles discretas,
fundades en art, en seny e saber,
dient que los vells són més de voler
qu-els jóvens de barbes primals imperfetes;
y axí m'an mogut, per veure los bones
per part dels vellards, de fer-hi coment,
on puixen notar y apendre les dones
qu-estan los delits en l'esperiment.

Servexen amor los vells sens defectes,
hi no-n volen glòria, ans fugen del fum;
honrar a qui amen és son bon costum,
y en tostemps servir-les, humils hi subjectes.
És del philòsoph doctrina vulgada,
que val més la fi qu-el medi que y va:
donchs, la qui vol ésser en tot ben amada,
serveixca lo vell, que sab lo que fa.

Amor ab amor se deuen respondre:
per ço, qui més ama deu ser més amat,
car hun voler gran ab gran voluntat
se deu satisfacer, y equal corespondre.
Tan poch ama-l jove com crema la penya;
ans, quant s'enamora lo vell amador,
tant més crema quant és menys verda lenya,
car jus mala capa jau bon bevedor.

La fi de l'amor és ésser volguda
ensemps ab los medis dels goigs y plahers:
açò, en los jóvens, és tot lo revés,
que, per ajudar, vos dexen cayguda;
soccorren molt poch, al temps de fretura,
y, en pendre delits, ajuden molt menys:
axí que, la glosa del test hi lectura,
és l'esperiment a tots quatre senys.

Dexem, donchs, les parts que són y redunden
en sola vellea hi no-n lo jovent;
vingam-nos a strènyer al punt solament
hon molt més los vells qu-els jóvens abunden.
Hi venint primer al fer la requesta,
la pinten hi broden ab pràtiche estil,
hi del desonest fan cosa honesta
ab art simulada hi dir molt gentil.

Venint a la pràctica hi orde d'escriure,
d'amor flos escriuen pintades al viu,
y axí lo fruyt donen d'ivern com d'estiu,
ab gust que fa l'ànima defunta reviuere:

perquè lo saber consent que conexen,
al pendre del grat, lo ver sens engan,
axí que per actes ingrats may lo dexen,
ans amen molt més quant més los ne fan.

Hi guarden-se molt, amant, de offendre,
fent voltes per hon qui amen està,
car molt més estimen lo que satisfà
a la honor d'elles, qu-els seus delits pendre.
Si u tracta tercer, tan granment lo paguen,
qu-el fan, si no u era, secret natural,
hi de rahons dolces axí l'afalaguen,
que lo callar prenen per dot hi cabal.

E si, per ventura, atenyen lo cloure,
lo tenen secret dins l'ànima clos;
hi, quant collir deuen lo fruyt hi les flors,
ho cullen rosant, sens gotes de ploure;
y, après de passat lo punt que delita,
los resta-l parlar a pendre delit,
hi nou sentiment après los excita,
ab goig de l'objecte movent l'esperit.

Vingam, donchs, per orde a strènyer la causa:
la ley de la dona és tostemps mudar;
lo vell, per ser vell, la vol comptar,
lo pes soferint ab sàvia pausa,
dient ab desfreços los mals que sab d'ella,
hi, si se n'enuja, desfà-lo-y ab art
que tot lo qu-és fet hi dit descapdella,
mostrant qu-és en ver fundada sa part.

No u dich d'aquells vells que són quasi terra,
mas d'òmens que passen la jove tendror:
ells són los que saben en què·stà l'amor,
hi saben regir la pau hi la guerra;
car, si l'estrem jove també volem pendre,
de poch hi de massa farem arguments
que no·ls soltaria l'entés, ni l'entendre,
ni los venidors, passats ni presents.

Prengam, donchs, lo jove d'edat ja complida,
ab lo que declina, y no·l vell estrem;
axí, fàcilment, crech yo que veurem
a qual d'aquests dos amor més convida,
y en qui més se funda, y en qual té més força,
hi qual més lo porta pels térmens deguts,
hi qual la té·n l'ànima hi qual en l'ascorça,
o qual més ne porta los esmes perduts.

Als jóvens sols mou la vil cobejança,
per ser en lo medi del seu viu agent;
y axí, ab l'efecte d'aquell moviment,
lo grat hi voler estan en balança,
axí que, quant mor lo foch o s'apaga,
fallint la matèria de hon se nodreix,
defall lo voler hi sana la plaga,
hi quant amor tenen, ab l'acte feneix.

Engana'ls après hun creure merèixer
la més gran hi bella qu·es troba·n lo món;
engana'ls lo creure qu·ensemps quantes són
se moren mostrant·les un poch desconèixer;

engana'ls l'espill, moçant-los la mostra
d'aquella semblança d'on reben l'engan;
engana'ls la fràgil espècia nostra,
no vent que ses coses més fent se desfan.

Un fi un efecte promou en natura,
als bous hi als àsens, als cans hi ocells,
axí qu-en son temps, cascú de aquells
se mou per refer la sua factura;
aquest moviment, no-l volen ni tenen
per grat ni amor del seu femení,
mas per son instint los tals delits prenen,
y ensemps ab l'efecte va juncta la fi.

Los jóvens dotats dels dons rahanables,
amant, tots segueixen camí tan fangós,
hi no duren pus les sues amors
de quant dura·l punt dels punts delitables;
tot l'altre despenen mirant si mateixos
quins són, hi què valen, hi què poden fer,
pensant que als àngels són coses anexos;
hi tot açò crehen per test verdader.

No tant de la bella com de l'avisada
lo vell s'enamora, qu-és fort fonament,
y allò edificada del contentament
la gran fortalea d'amor entorrada.
Allí seu segura e inexpuchnable,
guardada, deffessa d'aquells enemichs
que porten bandera d'estol variable,
volent per malícia desfer murs antichs.

Y après, si la troben equal hi conforme
als àbits de l'ànima hi de l'esperit,
de dos grats componen un grat tan unit,
que may per disgrat pot ésser diforme;
ans liga tan fort, oneix hi concassa,
qu·és inseparable la tal unió;
hi puix los subjectes són tots d'una massa,
l'objecte requir equal passió.

Y ab tal egualtat hi gran consonança,
temprats per natura dos tals instruments,
adormen tan fort los cinch sentiments,
que sols los destempra mortal discordança:
car ja són exuts d'umor tan umida,
que puga ni baste a fer destenir
les fermes clavilles que tenen la vida,
sonant fins al terme del nostre morir.

Aquestes rahons estan tan fundades,
hi són tan extremes del grat çensual,
qu·el jove, negant-les, és brut animal,
y·l vell les aprova experimentades.
Hi, si bé los jóvens agraden hi plaen,
també·s plau la flor; mas molt més lo fruyt,
hi més quant les fruytes són més asaunades,
qu·el pa mal se menga si bé no stà cuyt.

La fruyta pansida, si par desucada,
no fa com la vert, que muça les dents;
car totes les coses ab sos compliments
són tals com la fruyta qu·és ben asaunada,

que l'ull la desiga, y·l gust se'n desperta,
la boca l'achcepta, y après se'n nodreix
natura menjant-la; y açò·s cosa certa:
d'amor més perfeta molt més s'apeteix.

Vingam, donchs, al cloure, dexant interessos
de vells o de jóvens, prengam la rahó:
o·l grat té corrupte la intenció,
o va per los llímits perfets d'aquests vessos:
si va pel desorde qu·el jove importa,
lo jove plau més que no lo vellart;
mas, volent al grat entrar per la porta,
lo vell és d'amar, que sap d'amor l'art.

Tornada

Juhí natural a·mor vos exorta;
lo ver vos convida, e yo per ma part,
que vós declareu qual va via torta
o qual mira dreta la fi de l'esguart.

ESCRIU BALTASAR PORTELL A·N JOHAN MORENO, DEFENENT LA
PART DELS JÓVENS

Tenint molt offeses les mies orelles
dels vells que blasfemen lo nostre jovent,
amor natural m'a dat sentiment,
toquant-me del cor sovint les anelles;
y axí, m'a forçat a·mpendre la ploma,
perquè, descrivint, deffense mon dret,
y en l'acte dels vells se pose tal vet,
que no·s puga absolve sinó dins en Roma.

Vellea de temps lo temps axí muda,
que tots los estrems nos porta lo temps.
En tot lo qu-és vell veureu que, tostemps
anant pijorant, virtut és perduda:
les cases, les robes, los arbres, les terres,
les naus, les persones, hi quant dir se pot,
ab passos cuytats caminen al clot
hon tot se consuma, com l'or en les guerres.

Consuma's lo vell, que viu trista vida,
en qui ja no-s tenen les leys ni los furs;
consuma's lo jove, mas té més discurs,
y a tot sens vergonya lo temps lo convida.
Los vells hi los jóvens d'açò differeixen:
qu-el jove comença, y-l vell ja feneix;
y encara qu-el vell fenir se coneix,
no vol que u conegen aquells qui u conexen,

ans pensa, fabrica, regira y escarba,
per fer ab què-s faça per jove tenir,
y oblida's lo gest, que no-l pot cobrir,
les dies, les rues, les celles ni barba.
Per dir qu-és potent, dels anys que té leva,
hi tostemps les dones lo senten de nas,
perquè totes saben que té ab lo vas
per cent hi hun any fermada ja treva.

De tots los officis los més sobtils mestres,
plegant a vellea, tots són remendons,
y encara que tinguen diners a montons,
de res de treball ja no són tan distres;

lo meliç d'aquells és l'ànima sola,
qu·és fusta millor per fer bastiments:
que vol dir qu·els baste hi sien contents
penssar sols en Déu, qu·els vells aconsola.

Mas, puix vós, Moreno, parlau ab procura
dels vells, per qui vós tan larch scriviu,
no us porte fatiga hoyr lo que diu,
parlant sobre-l ver, ma larga scriptura:
però, tots los jóvens volent a vós traure,
puix vós o voleu, del nombre dels vells,
volem que vejau que vós, per tots ells,
és hora que ja toqueu a rretraure.

Açò provaré per dos grans deffectes:
la hu, que teniu plegat lo més fil;
hi l'altre, perquè, en obra y estil,
lo temps no us admet per dignes respectes,
los quals hoyreu, seguint la istòria,
perquè coneguau lo ver del que dich:
yo dich que lo fill de l'home antich
no més qu·el del jove té seny hi memòria.

En dies passats, venia per dies
lo seny, hi huy vem per dies se pert;
aquell en los jóvens és huy més aspert,
si bé tots se lunyen d'entrar en ses vies.
Donchs, no és edat aquella qu·engendra,
qu·engendre lo seny, mas *nescio quid*:
exemple pot ésser, en tals fets, David,
que féu un tal fill en vida prou tendra.

Molt més que los vells los jóvens emprenyen,
si·l loch en la dona se troba dispost;
los vells no y treballen après del sol post,
y·ls jóvens, corrent, lavors més s'estrenyen.
Mas, si·l punt dispost d'aquelles se volta
per causa del cel, de qui tot insurt,
¿com pot emprenyar lo vell qui fa curt,
de mig en mig any ferint una volta?

No veig que les dones acacen vellea
ni·ls hòmens, sinó per sols interés;
semblant benvolença me par no val res,
ni força com força la molta bellea.
Aquella del grat cativa les forces:
mirau quant serví Jacob per Rachel,
a qui fón aquella tan dolç past de mel
com són per al cor les fines alcorçes.

Amor al seu grat jamés desgrat porta,
en dies hi grat quan dos són d'un for;
ans flames d'amor los cremen lo cor,
hi fan caseu d'ells en l'altre·s transporta.
Puix dos voluntats en un grat termenen,
desigen tal ésser, que fos immortal,
hi, vent que morim per ley natural,
tant més pot durar quant jóvens s'i prenen.

Mas, en aquell acte que huy tant nos alta,
cercar la rahó me par tal deffalt
com fón lo qui féu, volent muntar alt,
la torre Babel tan gran hi tan alta;

de hon, per sa part, les dones atleguen,
quant dien qu-el vell deu ésser volgut
per fur de costum, tal dret és perdut
ensemps ab rahó, la qual vos deneguen.

Car dien que may rahó conegueren
Medea, ni Dido, ni menys Leonor,
ni Blibis, ni Mirra, que sols per amor,
ab Ero hi Tisbe, les vides perderen;
Briseyda, Gismunda, Filis, Deyanira,
Viana, Elena, Fedra e Yseu,
y aquell·Adriana que dexà Teseu,
ab altres sens nombre; lo ver clar se mira.

E, si voleu dir les dones són fràgils,
per hon lo que feren admetre no-s deu,
¡ Quant hòmens prudents, axí com sabeu,
amant han errat, d'amor essent àgils!
David, Salomó, Amon, hi molts altres
que deixe d'escriure dels grechs hi troyans,
hi molts dels gentils hi savis romans,
hi tots o gran part també de nosaltres.

Desig natural tenim qu·ens inclina
del temple de Venus ésser tots devots,
y, entrant en aquell, votam los tres vots:
primer, que tendrem amor per reÿna;
aprés, lo segon, servant lo seu orde,
juram de deixar rahó natural;
lo terç, que pendrem alegres lo mal
axí com lo bé destent hi desorde.

D'on vem en amor rahó no governa,
mas grat nos subjuga lo nostre voler;
allò·ns par rahó qu-el grat nos fa fer,
y·l sol d'aquest grat la vista·nlluerna.

Per ço, lo que fem durant lo seu dia
nos par ésser bé, y allò desigam;
aprés, vem, quant nos dessenlluernam,
qu·és ja en la nit, lo mal que y havia.

Y axí, quant lo grat a dos enamora,
no·ls dexa conèxer la cosa qu·els nou;
e si algú d'ells a fer fills se mou,
no u fa perquè tingua rahó per senyora,
mas fa·u perquè u vol lo grat qu·ens obsega,
volent, de qui vol, tenir algun fill
perquè sia medi, ligam hi espill
que faça la pau quant vinga la brega.

Loabl·és lo fi de fer criatures;
mas al festejar no·ns mou tal esguart,
mas, puix quant se fan se fan ab tal art,
los fem sens pensar·hi, prenent les mesures.
Puix, donchs, tal deport no·s pren que no·s prenga
ab causa de fer·les, si no y provehīm,
les dones no volen lo qui fila prim,
ni menys se contenten de vostra erenga.

Tantost que la dona ab l'ome s'encambra,
entrant en l'asgrima li mira lo joch,
hi si·l passa curt, fexuch, poch a poch,
li diu: «Vós, amich, no sou per a cambra».

Car volen senyale, mas no que fereixca,
hi jugue cortés, lo temps esperant;
posada no volen, mas volen, jugant,
en nou avengudes la joya mereixca.

La festa de Rams cascuna celebra,
hi més la més vella, per devoció:
si no-s en l'asgleya durant lo sermó,
per ser a *l'Asperges* més corre qu-en zebra,
y allí diu: «Senyor, puix tu m'as remuda,
ma vida, mon ésser, hi quant tinch, és teu;
de mi, essent tua, yo no tinch res meu;
si tu-m desempares, sens tu só perduda».

Al joch de la gresca no cessen rebatre,
però en la riffa conexen més guany;
canyetes no volen, pensant en lo cany,
hi les que se n'alten no basten a quatre;
lo «cinch o no val» algunes practiquen;
jugant «as qui bega», totstemps prenen sis;
entr-elles veureu pel joch gran divís,
que moltes no s'alten dels qui lo dau fiquen.

Si tenen caval hi trinca donetes,
y·ls dau en la rumfa jugant a nahïps,
estenen-se totes, cridant com adips,
hi resten alegres ab mil cançonetes.
Jugant ab los vells, no-s poden estendre,
qu-el joch no u comporta, car jugen al flux,
y axí, quant los miren, los dien: «Arruix!
Que·l vostre vil joch plaer no·ns fa pendre».

Hi més trobareu, si vós girau carta,
que fa cara trista lo ventre qu-és buyt:
quant és farta y plena, si-s vol de bescuyt,
sens dupte veureu que bé canta Marta.
D'on clar podeu veure, compare Moreno,
ensemps ab Vinyoles, lo quant disviau;
ni menys deveu creure que vullen, ni-ls plau,
deixar pa de rey per pa de centeno.

Seguint, doncs, lo temps, mirau què demana
hi dau a cascú d'allò que ell vol;
qui vol en amors huy fer lo seu vol,
anar deu a punt ab pensa no sana.
Segons és l'ofici deu ser la fahena;
la molta o poqua està-n los obrers;
per ço, la que pagua vol bons faheners,
qu-en fer molt hi bé treballen sens pena.

Lo vell és fexuch hi vellament usa;
lo jove-s modern en tot hi per tot.
Al vell, quant pantaix, li veda lo mot;
lo jove, lavors, rebat més l'anclusa.
Los vells en los claus jamés fan cabotes;
los jóvens les fan ab tant de profit,
qu-estant lavorant, majorment de nit,
los colps del martel se senten de Cotes.

Al vell, per lo títol que porta de pare,
la jove, pensant en Llot, no-l vol bé,
puix ja no permet tal cas nostra fe:
que semps d'aquell sia muller, filla hi mare.

Ni dich yo, per ço, que moltes no-s troben
muntar en naus velles, batent los esculls,
mas dich que-m tapeu ab una los ulls,
no essent del nombre d'aquelles que·ls roben.

Son propi semblant cascun semblant cerca,
hon viu e conserva son ésser, content:
la conformitat desalt no consent,
ni may ab lo goig dolor vem alterca.
Y axí, pel contrari, no poden ni solen
soldar los contraris, tement lo verí:
açò deu pensar cascun vell en si,
penssant que les jóvens per ço ja no·ls volen.

Axí com algú, vent huna fantasma,
de por se li torba lo seny y·l cervell,
axí huy la jove, com mira lo vell,
tan fort se regira, que tota s'espasma;
hi ve de la por que porten les coses
d'aquell altre món d'on no·n torna cap:
quan miren lo vell que té blanch lo cap,
no volen posar-se, vivint, davall loses.

Lo jove pot dir qu·és hui nova esca;
y·l vell és la vella, que tot és cremat,
per hon no y pot pendre la purna del grat,
trobant que ja·s fora la mel de tal bresca:
sols resta la cera en ell, axí molla,
que no pot servir a res en lo món;
les forces d'aquell en tal estat són,
que no van per força, mas de bona volla.

De l'acte d'amor seguint la milícia,
los jóvens són abtes les armes portar,
qu'en lo primer toch, dient «Cavalcar!»,
són tots a cavall, ardots, sens pigricia.
Aprés, si lo cars en tal cars los força
que deguen entrar en hun castell fort,
caminen deu legües sens tembre la mort,
y, armats ab poder, escalen tal força.

Aprés d'escalada, celebren gran festa,
torneigs, jochs de canyes, y alegres junyint,
hi van tots los colps per l'ayre bronyint,
y·ls troços de lances cahent fan tempesta:
veureu, als encontres, gemechs hi planyences;
hon fir la billeta, tantost hix la sang:
qui reb y·l que fir, tots van en lo fanch,
hi cobren, levant-se, d'esforç grans valences.

Alls jóvens s'endreça la guerra y obliga;
als vells que no poden, en res no constreny,
car, puix que·l seu braç la lança no streny,
recelen sa força lo camp no desdigua.
Si justen, ells justen sols una carrera,
hi criden, al colp perduts: «Ja desmay.
Correu, desarmau-nos!», dient tostemps: «Ay!
Que mal punt justam en esta manera».

Rebent tal encontre, tots perden la vista,
virtut hi les forces, cobrant tremoló,
d'on hixen ulleres, lavor de meló,
pinyons, hi legir sovint lo Salmista.

Mas, si algú d'ells, ab gran frenesia,
prengué altra volta la lança-n la mà,
en loch de ferir, daria de pla,
pegant a la gent qu·entorn estaria.

Lo jove, si passa per cars hun encontre
que no rompa bé, tenint flach cavall,
après lo veureu fermant en avall,
que may passa volta que totstems no·ncontre;
hi torna-y sovint, calfant-se en la justa,
hi, quant és calent, és més animós;
hi té lo plançó axí poderós,
que, ans que doblegue, trespasa la fusta.

Per tota l'Asgleya seria gran cisma
si·l verdader bàsem dels vells emanàs,
perquè les províncies a qui no pleguàs,
serien perdudes per no tenir crisma.
De quants vells són huy, no crech a Ytàlia
bastàs lo seu oli (tant són dessucats),
si ja de natura no·s feyen dels gats,
que·ls fan, a vergades, donar molta algàlia.

Messura corrent les dones huy volen,
per no separar-se del temps hi costum:
les castes que dien: «Yo no vull perfum»,
en loch molt secret les ýdoles colen;
y aquella que més los vicis esquiva,
fogint en muntanyes hon no veu nengú,
per sort si parlàs ab hun importú,
yo crech li crigués tantost la saliva.

Car tots som de Venus quants som tributaris,
y allà hon nos troba demana-l trahüt;
són poch's qui no-l paguen fogint a virtut,
y a molts vem pagar doblats los salaris.
Les dones que-l reben, pagant tal moneda,
dels vells no la volen, que posen-s-entorn
contant-los rondalles perquè pase-l jorn,
hi resten burlades, sens fer almoneda.

L'amor del jovent dieu que pren terme
en acte de vici, y al vell ja no fig:
si-l vell pogués tant com té lo desig,
tostemps queraria lo seu negre verme;
mas fan lo que poden, y axí tots s'esposen,
y esperen les núpcies per cloure lo punt;
hi, vent que no vénen, ni-s troben a punt,
per veure y palpar los més se componen.

Posada-n exemple se veu més la cosa;
per ço vull, Moreno, qu·ells dos o mirem:
prengam la més bella de quantes sabem:
¿volrríeu-la vós, sabent que fos closa?
Ni vós la volríeu, tancada la cova,
ni elles a vós, fallint-vos lo pern;
d'on vem qu·és tot vici quant l'apetit cern,
hi va la virtut ensemps ab la prova.

Axí u havem pres com huy se pràtica,
i axí u dexarem a nostres hereus:
aquest elegir no va per més veus,
mas sols per lo grat qu·en l'ànima-s fica.

Seguint l'apetit, tots veig que s'embenen,
casats hi fadrins: del chich fins al rei,
yo no sé qui sàpia donar-se remey
quant forces d'amor les forces nos prenen.

Fi

E puix que dels vells les forces ja penen,
per ells no vullau vós fer nova ley:
deixau per als jóvens d'amor lo servey,
que són les olives qu'en oli revenen.

DEO GRATIAS

A laor y glòria de nostre Salvador y Redemptor
Jesucrist, senyor nostre, fonch acabada la present
obra, a XIII dias del mes d'octòber de l'any
de la incarnació sua mil. CCCC. XCVII. Estampat
per Lope de la Roca, alamany, en la insigne ciutat
de València